

Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 20.051.222
Карпатського національного
університету імені Василя Стефаника,
доктору економічних наук, професору
Благу Івану Семеновичу

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата економічних наук, доцента, доцента кафедри зовнішньоекономічної та митної діяльності Національного університету «Львівська політехніка» **Горбаль Наталії Ігорівни** на дисертаційну роботу Леськів Вікторії Віталіївни «Аналіз та оцінка перспектив розвитку циркулярної економіки в Україні», подану до захисту в разову спеціалізовану вчену раду Карпатського національного університету імені Василя Стефаника на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка»

Актуальність теми дисертації, зв'язок з науковими програмами, темами

Циркулярна економіка є одним із ключових напрямів сучасної економічної політики, що забезпечує раціональне використання ресурсів, зменшення негативного впливу на довкілля та формування нових соціально-економічних моделей розвитку. Для України актуальність цієї проблематики зумовлена високою ресурсомісткістю виробництва, значними обсягами утворення відходів і низьким рівнем їх переробки. В умовах інтеграції до європейського економічного простору та гармонізації зі стандартами ЄС, впровадження принципів циркулярності стає стратегічним завданням державної політики. Додатковим чинником є вплив воєнних дій, що посилює потребу у відновленні економіки на засадах стійкості та ефективності використання ресурсів. Міжнародний досвід підтверджує, що успішний перехід до моделі циркулярної економіки можливий лише за умови розвитку інновацій, цифрових технологій та системної інституційної підтримки. Таким чином, дослідження перспектив розвитку циркулярної економіки в Україні має не лише теоретичне, але й вагомим практичне значення для формування політики сталого розвитку та підвищення конкурентоспроможності національної економіки.

Дисертаційна робота виконана у межах науково-дослідної роботи, у Карпатському національному університеті імені Василя Стефаника за темою: «Моделювання процесів управління в соціально-економічних системах» (номер державної реєстрації 0113U005083, 2013–2027 рр.), де автором визначено роль цифрових технологій у розвитку циркулярної економіки та обчислено часову оцінку досяжності цілей розвитку циркулярної економіки України.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність

Автором розглянуто та використано ґрунтовні наукові дослідження вітчизняних і зарубіжних вчених стосовно аналізу та перспектив розвитку циркулярної економіки, що сприяло формуванню специфічного поля дослідження та виробленню системного підходу до аналізу предмету дослідження. Джерельну базу дослідження склали загальнодержавні законодавчі та нормативно-правові документи, зокрема: закони України, укази Президента України, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, міжнародні угоди, офіційні дані Європейської Комісії, звіти ЮНІДО, ООН, комісії Брунтланд, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених тощо.

Поставлена мета дисертаційної роботи – розробка теоретико-методичних засад і прикладних рекомендацій щодо аналізу та розвитку циркулярної економіки України з урахуванням міжнародних тенденцій, зовнішніх і внутрішніх загроз, новітніх можливостей цифрових технологій – логічно розкрита.

Обґрунтованість одержаних результатів забезпечується шляхом комплексного використання в дисертаційній роботі загальнонаукових і спеціальних методів. Обрані методи відповідають сутності об'єкта дослідження. Об'єкт (процеси формування, функціонування та розвитку циркулярної економіки в національних економічних системах) і предмет (теоретичні, методичні й прикладні засади оцінки та розвитку циркулярної економіки, включно з інструментами цифрової трансформації) дослідження відповідають заявленій темі. Поставлені дисертантом завдання розкривають мету дослідження. Структура дисертації логічна, матеріали розділів викладено відповідно до мети і поставлених завдань.

Викладене вище свідчить про достатній рівень обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційного дослідження. Висновки в цілому відповідають поставленим завданням, і відповідно відтворюються в оприлюдненому тексті дисертації.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів, повнота їх викладу в опублікованих працях

Достовірність отриманих результатів і обґрунтованість сформульованих висновків зумовлені використанням чітко вибудованої методологічної основи дослідження, що поєднує загальнонаукові та спеціальні методи пізнання. Реалізація поставленої мети та виконання визначених завдань стали можливими завдяки застосуванню комплексу загальнологічних дослідницьких підходів.

Методологічну основу дисертаційного дослідження становить поєднання загальнонаукових і спеціально-наукових методів, що забезпечило комплексний, системний та об'єктивний аналіз перспектив розвитку циркулярної економіки. Використання цих методів дозволило сформулювати науково обґрунтовані висновки, рекомендації та пропозиції, які визначають наукову новизну дослідження. Зокрема, застосовано системний, історичний, наративний, компаративний аналіз – для аналізу сутності поняття циркулярна економіка; логічний, історичний, компаративний та морфологічний аналіз – для дослідження практик переходу від лінійної до циркулярної економіки; системний і морфологічний аналіз – для моніторингу статистики показників циркулярної економіки; метод нормалізації даних, кореляційний, економічний та компаративний метод – для аналізу показників циркулярної економіки; реляційний аналіз Грея, динамічний аналіз та аналіз стійкості – для визначення інтегрованої оцінки розвитку циркулярної економіки; емпіричний, економічний, кореляційний і регресійний методи – для аналізу впливу цифрових технологій на циркулярну економіку; економетричні методи, методи прогнозування, модель Басса – для прогнозу оцінки перспектив розвитку циркулярної економіки.

Погоджуючись із сформульованими в дисертації конкретними положеннями, які визначають наукову новизну отриманих результатів, особливо хочу відзначити окремі з них, що є найбільш важливими.

У роботі вперше адаптовано систему індикаторів циркулярної економіки Європейського Союзу до українських реалій і запропоновано застосування реляційного коефіцієнта Грея як інструменту об'єктивного аналізу в умовах неповноти даних. Результатом їх використання стала прогнозна оцінка та визначення часових рамок досяжності цілей розвитку циркулярної економіки в Україні. Удосконалено методичний базис оцінки та розвитку циркулярної економіки, який, на відміну від існуючих, поєднав у собі методи інтегрування за умов неповноти даних і модель визначення часової досяжності цілей. Набула подальшого розвитку методика прогнозу оцінки перспектив розвитку циркулярної економіки в Україні на основі моделі Басса, яка дала змогу

розрахувати часові межі досяжності цілей розвитку циркулярної економіки в Україні за рахунок впливу на неї цифрових технологій.

За результатами дослідження авторкою опубліковано 9 наукових праць, серед них: 5 наукових статей (із них 5 – у фахових виданнях України); 4 – публікації матеріалів наукових конференцій. Загальний обсяг публікацій – 3,31 друк. арк., у тому числі автору належить – 2,85 друк. арк.

Практичне значення і впровадження одержаних результатів дослідження

Основні теоретичні положення дисертаційного дослідження та запропоновані висновки можуть бути використані: у практичній діяльності органів публічної влади (зокрема, центральних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування) для впровадження стратегій сталого розвитку та циркулярної економіки; у подальших наукових дослідженнях, спрямованих на розробку сучасних концепцій цифрової трансформації циркулярної економіки; у навчальному процесі при підготовці навчальних програм, підручників і методичних матеріалів зі спеціальності 051 «Економіка».

Матеріали та результати дисертаційного дослідження впроваджено в діяльності міжнародної ІТ-компанії Softjourn-Україна (довідка № 2026-11/4 від 07.04.2026 р.). Теоретичні положення та практичні рекомендації дисертаційної роботи використані в навчальному процесі при викладанні курсів «Економіка сталого розвитку», «Циркулярна економіка», «Прогнозування соціальних та економічних процесів» для студентів спеціальності С1 Економіка та міжнародні економічні відносини на економічному факультеті Карпатського національного університету імені Василя Стефаника (довідка № 03.04-29/07 від 29.04.2026 р.).

Проведене дослідження засвідчує практичну цінність розроблених теоретичних положень і висновків для оцінки перспектив розвитку циркулярної економіки в Україні. Запропоновані наукові положення сприяють адаптації системи індикаторів циркулярної економіки Європейського Союзу до українських реалій та прогнозування на їх основі часових рамок досягнення цілей розвитку циркулярної економіки в Україні.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

Дисертація та наукові публікації, у яких висвітлені основні наукові результати дисертації, не містять порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації).

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Позитивно оцінюючи отримані Леськів Вікторією Віталіївною результати виконаного дослідження, й підкреслюючи їх наукову та практичну цінність, водночас слід вказати на такі пропозиції дискусійного характеру:

1. У розділах 3.1–3.2 описано роль штучного інтелекту, блокчейн, IoT у розвитку циркулярної економіки, та аналіз їх впливу в Україні видається дещо загальним. Варто було би доповнити його прикладами конкретних українських підприємств чи галузей, де ці технології вже застосовують, навіть у пілотних проєктах.

2. У розділі 3.3 сформовано прогноз про те, що Україна може досягти рівня ЄС до 2035 року, але аргументація виглядає надто оптимістичною. Доцільно чіткіше окреслити умови (масштаб інвестицій, законодавчі зміни, культура споживання), без яких він не є реалістичним.

3. У роботі фрагментарно згадуються слабкі місця державної політики у досліджуваних сфері, але деталізація щодо конкретних нормативно-правових актів, які потребують вдосконалення, відсутня.

4. У роботі здійснено загальні порівняння рівня розвитку циркулярної економіки в Україні та ЄС, проте варто б доповнити їх і кількісними порівняльними показниками (наприклад, рівень переробки відходів у відсотках), щоб підкріпити аргументацію.

5. У розділі 2.2 використану методологію GRA подано занадто детально. Доцільно було б дещо скоротити чи перенести в Додатки технічні формули, натомість зосередившись в основному тексті на інтерпретації результатів для України та ЄС.

Разом із тим, висловлені зауваження та рекомендації носять переважно дискусійний характер і не знижують загалом високого теоретико-методологічного рівня представленої дисертаційної роботи.

Загальний висновок та оцінка дисертації

Дисертаційне дослідження Леськів Вікторії Віталіївни на тему: «Аналіз та оцінка перспектив розвитку циркулярної економіки в Україні» є самостійним, завершеним науковим дослідженням, виконаним на актуальну тему, містить положення, що характеризуються науковою новизною, має теоретичне та практичне значення й відповідає спеціальності 051 «Економіка».

Дисертаційна робота Леськів Вікторії Віталіївни на тему: «Аналіз та оцінка перспектив розвитку циркулярної економіки в Україні» відповідає

вимогам Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами) та вимогам наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), а її автор – Леськів Вікторія Віталіївна – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка».

Офіційний опонент:

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри зовнішньоекономічної та
митної діяльності
Національного університету
«Львівська політехніка»

Наталія ГОРБАЛЬ